

Professor de Literatura (UIB) i escriptor

Damià Pons

El maig francès del 68: un altre episodi d'una dècada intensa

La dècada de 1960 concentra un nombre interminable d'imatges, canvis i esdeveniments de caràcter social, econòmic, tècnic, polític i cultural que en molt bona mesura es troben a l'origen d'alguns dels referents vigents encara avui dia a Occident. Alguns d'aquests fets i les seves conseqüències quant al canvi de mentalitats que els succeïren van penetrar amb un cert retard a l'àmbit dels Països Catalans. No només per la censura ideològica i moral derivada d'un règim autoritari ben consolidat, sinó també pel fet que les prioritats es concentrassin, per raons òbvies, en qüestions bàsiques com la recuperació de la democràcia i les seves institucions o de la llengua i la cultura catalanes. Què representa la revolta estudiantil parisenca del Maig del 68 en el context d'aquesta dècada intensa? ¿Va tenir una influència superior a la d'altres fets objectivament tant o més remarcables i influents? Una de les respostes que suggereix l'autor d'aquest article és que –més enllà de valoracions de diversa consideració que es puguin fer– el moviment del 68, protagonitzat sobretot per una joventut universitària, petitburgesa i culturitzada, va significar un acte de representativitat que comportà l'entrada de la joventut en les agendes polítiques de les democràcies liberals com a subjecte de polítiques públiques pròpies.

Amb l'excepció d'aquells períodes històrics en els quals va produir-se algun esdeveniment de grans magnituds tràgiques o un daltabaix profund en les estructures socials (per exemple, amb les dues guerres mundials del segle xx o amb les revolucions francesa o russa), possiblement no seria gens fàcil trobar al llarg de la història una altra dècada que concentrés tants de fets

rellevants com els que podem trobar en la de 1960. Sense cap pretensió d'exhaustivitat, recordem que al llarg dels seixanta a Àfrica es varen crear uns vint-i-cinc nous estats; que l'Església catòlica va dur a terme el Concili Vaticà II; que als Estats Units la població negra va aconseguir que els fossin reconeguts legalment tot un conjunt de drets civils que secularment els havien estat negats; que en el context d'una situació molt tensa de guerra freda encara es va incrementar més la conflictivitat entre els dos bàndols en diferents indrets del planeta (Cuba, Vietnam, la construcció del mur de Berlín); que la temptativa de democratització gradual d'un règim comunista, el de Txecoslovàquia, va acabar amb la intervenció repressiva de les tropes del Pacte de Varsòvia; que a l'Amèrica del Sud i Central es va produir una radicalització de posicions que va oscil·lar en els seus pols més extrems entre l'intervencionisme nord-americà i el revolucionarisme armat; que a l'Orient Mitjà el conflicte entre Israel i el món àrab va derivar novament cap a una situació de guerra oberta; que a l'Europa occidental democràtica encara pervivien, i a més a més en una confortable posició de respectabilitat internacional, les dictadures d'Espanya i Portugal i que a Grècia els militars varen tenir l'atreviment de fer un cop d'estat; que a la Xina de Mao es va dur a terme l'anomenada Revolució Cultural, de la qual des de la distància i des d'una perspectiva coetània no era gens fàcil treure'n l'aigua clara; que l'URSS i els Estats Units varen embrancar-se, per interessos militars i de prestigi polític, en una carrera espacial tecnològicament espectacular, des del primer vol de Gagarin al voltant del nostre planeta fins a l'arribada d'Armstrong a la Lluna...

La dècada de 1960 va engendrar, a més a més, una partida molt considerable d'imatges mítiques, profundament representatives d'unes determinades actituds vitals o d'unes noves situacions en els àmbits de la política, el cinema, la música, la religió o els costums socials, que ràpidament es convertiren en icones omnipresents dins aquella societat que, amb la introducció del televisor a una bona part de les llars d'Occident, va aconseguir plenament per primera vegada la creació d'un imaginari referencial d'abast global. Els rostres de J. F. Kennedy, Joan XXIII, Martin Luther King, el Che Guevara o Mao Zedong; les imatges de Marilyn Monroe, de The Beatles, de The Rolling Stones o de James Bond; les escenes de l'assassinat de Kennedy o del cadàver del Che o de l'arribada del primer home a la Lluna o de la nina nua corrent

espantada per una carretera vietnamita després d'haver estat cremada pel napalm o de la minifaldilla popularitzada per Mary Quant o de l'aparició del biquini a les platges mediterrànies o de l'increment de l'ús dels pantalons en la indumentària femenina... A tota aquesta sèrie de fets, encara n'hi podríem afegir un nombre molt considerable més: l'aparició del moviment *hippie*, amb la seva sorprenent estètica de robes folgades i florals i el seu refús del model de vida urbà i capitalista; l'inici de la comercialització de la píndola anticonceptiva; les grans concentracions multitudinàries, bé fossin en protesta per la guerra del Vietnam o en reivindicació de la igualtat de drets per als negres o per assistir a concerts de música *rock* o *folk*; la despenalització moral del consum de drogues entre determinats sectors del jovent; la realització del primer transplantament de cor; els ciutadans de Praga traient pit davant els tancs soviètics...

Una part dels fets que acabem d'inventariar, i que varen tenir un evident impacte i influència arreu d'Occident, produïren uns efectes apaivagats o més tardans en l'àmbit dels Països Catalans a causa dels filtres que va exercir la censura ideològica i moral del règim franquista amb l'objectiu de dificultar-ne la recepció. Per això, una gran part d'ells, quan de veritat es varen manifestar a les nostres contrades, va ser als inicis dels setanta. Així mateix, en el nostre context, de dictadura ben consolidada i d'opressió nacional sense matisos, les prioritats de canvi necessàriament passaven per uns objectius molt més específics i bàsics: d'una banda, la democràcia política; de l'altra, el reconeixement legal i la normalització social de la llengua, la cultura i la identitat catalanes. Foren moltes les iniciatives dels anys seixanta que arreu dels Països Catalans –val a dir que de manera desigual segons els territoris– varen pretendre per damunt de tot que aquestes aspiracions tan elementals i tan indiscutiblement raonables es poguessin convertir en reals. Entre el jovent universitari més conscient i més actiu, tant a Barcelona com a València o a Palma, fets ben diversos varen ser percebuts com a igualment desitjables, en una síntesi d'antifranquisme, d'afirmació identitària i de participació des d'una posició perifèrica en l'onada d'inconformisme que impulsava la joventut

La dècada de 1960 va engendrar una partida molt considerable d'imatges mítiques, profundament representatives d'unes noves situacions en els àmbits de la política, el cinema, la música, la religió o els costums socials

occidental nascuda després de la Segona Guerra Mundial: el rebuig de la dictadura i la demanda de les llibertats polítiques; però també la lectura de *Nosaltres els valencians* o d'*Els mallorquins* i a la vegada la dels textos fundacionals o divulgatius de les ideologies que el sistema polític aleshores vigent tenia proscrietes; i la participació en les campanyes de promoció del català i l'assistència entusiasta als concerts de la Nova Cançó; i el rebuig de l'autoritarisme estructural que encara caracteritzava majoritàriament la família o la institució escolar; i la simpatia per les lluites dels països de l'anomenat Tercer Món contra l'imperialisme; i les cançons de The Beatles i les de Joan Baez o de Bob Dylan; i l'adopció d'una aparença externa volgudament estrident i la passió pels anomenats nous cinemes a les sales d'art i assaig; i la concepció de la universitat i dels universitaris com una mena d'avantguarda que tenia el deure històric de promoure una gran catarsi alliberadora...

La dècada de 1960 va ser certament intensa i convulsa, d'una agitació històrica trepidant. Tanmateix, però, caldria demanar-se si certament varen ser els esdeveniments als quals fins ara hem anat fent referència els que de veritat foren els més substancials de l'època, els que afectaren més a fons l'estructura profunda de les societats d'Occident. O si per ventura els canvis que a la llarga acabarien essent més decisius i perdurables varen produir-se soterradament, sense espectacle, com si la seva naturalesa silenciosa no els fes mereixedors de formar part de la categoria de protagonistes de la història. A l'hora de parlar de la dècada dels seixanta, de cap de les

La dècada de 1960 va ser certament intensa i convulsa, d'una agitació històrica trepidant

maneres no podem ignorar que hi succeïren tot un caramull de fets que varen ser molt determinants, més enllà de la circumstància que donessin origen o no a icones mediàticament potents. Vegem-ne alguns: la generació dels seixanta va ser la primera que ja no havia patit la Segona Guerra Mundial; el creixement econòmic va per-

metre que s'incrementés de manera considerable la franja de població que podia tenir accés als béns de consum; l'aparell de televisió va començar a estar empadronat a totes les cases, amb la qual cosa la cultura popular de masses difosa mitjançant suports tecnològics va substituir definitivament la cultura tradicional secular; la implantació de l'estat del benestar es va anar ampliant progressivament a nous sectors socials; l'accés a la universitat

del jovent de les classes mitjanes i populars va començar a ser possible; els costums socials i morals a poc a poc es varen anar alliberant de tota mena d'intransigències, en el nostre cas molt especialment de les del nacionalcatolicisme; l'autoritarisme jeràrquic i arbitrari va anar perdent respectabilitat en els àmbits de la família, de la política, de la docència o de les relacions de parella; la dona va iniciar un procés irreversible cap al reconeixement de la seva igualtat legal, social i laboral; els obrers industrials es pogueren convertir en beneficiaris del turisme de masses... Per tot plegat, i sobretot a partir d'aquest conjunt de canvis econòmics que afectaren l'estructura social, la dècada va donar origen a nombrosos fenòmens que produïren transformacions múltiples i en profunditat.

I en aquest context, què va representar exactament el Maig francès de 1968? ¿Per ventura va incloure algunes especificitats que no podríem trobar en almenys un nombre significatiu dels altres fets de l'època? ¿Va tenir una influència internacional superior, per exemple, a la del moviment *hippie* o a la del pacifisme o una incidència major en els costums i en les mentalitats socials que la que tingueren els nous corrents musicals o l'allau de cultura audiovisual de masses que va instal·lar-se en la quotidianitat de la majoria de la gent? ¿Tal vegada la revolta estudiantil parisenc va ser ideològicament més consistent que la que protagonitzaren els universitaris de Califòrnia, de Berlín o de Mèxic, de Barcelona o de Madrid? ¿O és que hom podria pensar que el Maig francès responia a una motivació més justa i més fonamentada que la d'aquelles mobilitzacions que sobretot reaccionaven contra la participació nord-americana a la guerra del Vietnam o contra la dictadura franquista? Segons el meu parer, la revolta parisenc sobretot va ser important pel seu valor de representativitat d'una bona part de les convulsions i de les expectatives històriques que caracteritzaren la dècada dels seixanta. En primer lloc, va ser un acte d'afirmació pública d'una part de la joventut –la universitària, petitburgesa i més o menys culturitzada–, la qual en conjunt tot just aleshores s'havia constituït en un sector social visible i quantitativament gens insignificant, fet que havia estat possible com a conseqüència de la primera fase de la recuperació econòmica d'Occident

En parlar de la dècada dels seixanta, no podem ignorar que hi succeïren tot un caramull de fets que varen ser molt determinants, més enllà de la circumstància que donessin origen o no a icones mediàticament potents.

després de la Segona Guerra Mundial. A partir d'aleshores, la consideració del jovent com un grup mereixedor d'un estatus de protagonista i com a destinatari d'unes polítiques específiques es va consolidar com a imprescindible en l'agenda dels partits polítics i de les institucions públiques. Així mateix, el Maig del 68 va ser una manifestació, en bona mesura instintiva, del malestar d'una part minoritària de la joventut d'Occident davant una situació política i un model de societat que percebien com a insatisfactoris. La reacció va concretar-se en l'adopció d'una actitud de rebuig de les democràcies liberals, a les quals jutjaven amb la severitat que tan sols es poden permetre aquells que han tingut la fortuna històrica de no haver hagut de patir totalitarismes, i també del capitalisme consumista.

La resposta a aquesta situació va donar origen a l'Europa occidental a un revolucionarisme polític que, amb la perspectiva dels quaranta anys que a hores d'ara ja han transcorregut, resulta certament inexplicable. Que l'alternativa a la societat liberal o al socialisme d'Estat poguessin cercar-se en el maoisme o el trostkisme o que el recanvi als partits socialdemòcrates o comunistes oficials de l'Europa de l'oest poguessin ser organitzacions de caràcter assembleari o cellular concebudes a partir d'una indignació de literatura marxista-leninista és una qüestió que tan sols pot ser explicada si l'entendem com el símptoma d'un estat de profund desconcert o d'una ingenuïtat, al mateix temps infantil i messiànica, a l'hora d'imaginar expectatives de futur per a l'organització de les societats humanes. Tot plegat va ser l'expressió d'un elitisme ideològic que, a partir d'un menyspreu olímpic per la realitat veritablement existent, es va creure legitimat a sotmetre la societat a plantilles doctrinàries rígides i llibresques. Com era previsible, els fruits que varen produir aquests plantejaments foren nuls. Afortunadament. Igualment, a l'Occident dels seixanta hi hagué una altra manifestació ben visible de disconformitat: la dels qui rebutjaren el model econòmic que aspirava a un creixement continu basat en el foment en els ciutadans de la necessitat de sobreconsum per tal d'aconseguir que una gran quantitat de productes superflus s'acabessin convertint en imprescindibles. Per a ells, la societat de consum esdevingué una de les bèsties negres de l'època. La fugida del món urbà i del capitalisme compulsivament productivista, així com la voluntat de retornar a unes formes de vida més primàries en contacte amb la natura, foren les motivacions que

varen empènyer molts de joves europeus i nord-americans cap a les Illes Pitiüses, el Marroc o el Nepal. Entre els practicants d'aquestes actituds de vegades hi hagué autenticitat i altres impostura.

Tanmateix, tant en el cas del revolucionarisme doctrinari com en el d'aquells que en certa manera renegaren del model occidental de vida, tan sols estem parlant d'una ínfima minoria del jovent, la immensa majoria del qual, que certament no havia passat per les aules universitàries i que de les ideologies tan sols en tastava les versions que el poder els oferia, tanmateix amb els anys acabaria incorporant als seus usos i costums habituals una part d'aquelles actituds i aparences que havien estat introduïdes com a actes de discrepància pels protagonistes de la revolució jove i tumultuosa dels seixanta. A hores d'ara, el balanç que de tot plegat en fan, tant en el cinema com en la literatura de ficció o assagística, alguns dels creadors que generacionalment i ideològicament s'identificaren amb el Maig del 68 no és ni condescendent ni mitificador. És el cas d'Olivier Rolin a la novel·la *Tigre de paper* o de Bernardo Bertolucci a la pel·lícula *Somniadors*. Un dels protagonistes masculins del film en seria un exemple ben poc autocomplaent, en certa manera caricaturesc, d'aquell maoisme de costellada que en molts de casos practicaren els participants en la revolta parisenca.

Si fos una valoració encertada considerar que el Maig francès va ser sobretot important perquè fou representatiu de l'estat d'ànim dels seixanta més que no pas per la substància específica que el va definir, caldria aclarir quina podria ser la causa que expliqués que al llarg de les quatre darreres dècades hagi esdevingut un dels grans fetitxes històrics de l'època, fins al punt que s'ha mantingut permanentment ben viu com a objecte d'interès en l'atenció mediàtica d'Occident i ha estat objecte de freqüents recreacions fictionals i assagístiques. Des del meu punt de vista, hi hauria una sèrie de raons que explicarien que hagi adquirit la condició de mite del segle xx. Primer, perquè ha estat considerat com la principal aportació europea al fenomen occidental de la revolta de la joventut, tanmateix molt majoritàriament concebuda, desenvolupada i projectada pels Estats Units. En segon lloc, perquè París ha estat percebut històricament, almenys dins

El revolucionarisme polític va ser l'expressió d'un elitisme ideològic que es va creure legitimat a sotmetre la societat a plantilles doctrinàries rígides i llibresques. Els fruits que varen produir aquests plantejaments foren nuls

Tant en el cas del revolucionarisme doctrinari com en el d'aquells que en certa manera renegaren del model occidental de vida, tan sols estem parlant d'una ínfima minoria del jovent

l'Europa occidental i d'ençà de la Il·lustració i la Revolució Francesa fins a la meitat del segle xx, com un escenari privilegiat per a la gestació de les idees, les propostes artístiques i les actituds vitals que havien contribuït a configurar el futur d'Occident. Així, la revolta del 68 hauria estat un altre fet produït dins un escenari on l'opinió pública europea ja dóna per suposat que és inevitable que periòdicament s'hi desenvolupin esdeveniments que són històricament transcendentals. En tercer lloc, el món cultural i intel·lectual francès va veure en els fets de la revolta parisenca una oportunitat per recuperar posicions com a centre de creació d'idees i d'actituds percebudes com a avançades, en un moment en què el món anglosaxó ja els havia sobrepassat de llarg tant en l'àmbit de la cultura de masses com en el de la proposta de noves idees i de nous costums socials i morals. El nacionalisme francès, dins el qual evidentment també s'hi han d'incloure les elits culturals, va trobar en la mitificació de la seva revolució particular un recurs i una ocasió per satisfer la necessitat de veure's i de mostrar-se una vegada més com a protagonista de la història.

Per tot plegat, em sembla que el que en realitat va ser històricament transcendent va ser el «seixantisme» en un sentit global i no el «seixantavuitisme» parisenc en particular. I avui, des de la perspectiva dels quaranta anys transcorreguts, em sembla inevitable que el balanç de la dècada sigui de llums i d'ombres. Amb la particularitat, a més a més, que de molts d'aquells elements que objectivament varen ser positius, a la llarga se n'hagin pogut derivar efectes col·laterals que poden ser valorats de manera negativa. Un exemple. La desaparició de l'autoritarisme dels considerats superiors (pare, marit, professor, governant) va representar un guany en dignitat convivencial, però a la llarga s'ha vist que també se'n va acabar derivant una deslegitimació del principi mateix d'autoritat, fins i tot en el cas que sigui exercida des del respecte i el diàleg, fins al punt d'arribar a generalitzar-se socialment una actitud de no-reconeixement del dret a la primacia d'aquells que són més savis o tenen més experiència o més legitimitat representativa o uns mèrits majors fonamentats en el treball i en l'esforç. Un altre exemple. Les relacions afectives entre els pares i els

fills o entre els membres d'una parella amb lligams sentimentals són ara més amables i emocionalment més directes i càlides que no fa cinquanta anys. Ara bé, però, l'estimació sobreproteccionista i la predisposició a satisfer-los les necessitats anticipadament ha contribuït a fer que moltes famílies eduquessin els fills en l'acomodament i en la idea que els espera una vida en la qual tot els serà regalat sense gaire inversió d'esforç de part seva. La qual cosa ha donat origen a caràcters flonjos, apàtics, mancats de l'energia necessària per afrontar les adversitats que al llarg de la vida inevitablement s'acabaran trobant. Així mateix, també s'ha produït una pèrdua de capacitat de compromís, i per consegüent una banalització, en les relacions sentimentals, tant en els adolescents com en els adults. Llums i ombres, certament.

Tot i així, em sembla del tot injustificable la utilització que aquests darrers anys s'ha fet del Maig francès com a cap de turc, fins al punt de gairebé declarar-lo el responsable directe i exclusiu de tots els mals que a hores d'ara caracteritzarien la societat europea. El cas de Nicolas Sarkozy en seria l'exemple màxim. En el seu llibre programàtic *Ensemble*, publicat pocs mesos abans de les eleccions que el convertiren en president de la República, dedica un bon nombre de pàgines a analitzar el que ell en diu la responsabilitat de la generació del Maig del 68. No es tracta ara i aquí de fer l'anàlisi de les seves paraules. Simplement constatar que l'inventari de conseqüències nefastes que atribueix al Maig francès inclou quasi la totalitat de les deficiències que suposadament caracteritzarien, des de la seva òptica, la França actual. En realitat el que fa Sarkozy és fer ús d'un recurs molt habitual en el combat polític i en el món mediàtic: seleccionar un element aïllat i atribuir-li tota la responsabilitat d'aquells fets que són considerats negatius. D'aquesta manera s'aconsegueix que una realitat complexa i molt heterogènia quedi reduïda a un únic factor i que, per tant, se'n pugui trobar una recepta que podrà ser fàcilment presentada com a capaç de resoldre la situació que ha estat diagnosticada com a deficient. És la fórmula mediàticament i políticament tan rendible de proposar solucions simples per a problemàtiques molt complexes. Un exemple: propugnar que la millora d'un sistema educatiu es podrà resoldre

El nacionalisme francès va trobar en la mitificació de la seva revolució particular, un recurs per satisfer la necessitat de veure's i de mostrar-se una vegada més com a protagonista de la història

simplement amb un canvi de les lleis. Així mateix, la tria d'un únic element com a culpable en exclusiva d'una determinada situació presenta un altre avantatge pràctic: permet no haver d'analitzar críticament la globalitat del sistema dins el qual es produeixen els elements considerats negatius. En un altre àmbit, el de la religió, podem trobar un exemple paral·lel: per al catolicisme integrista, el Concili Vaticà II, a causa de la seva concepció més tolerant i liberal del fet religiós, hauria estat el responsable del fet que molts de catòlics hagin deixat de ser practicants.

Amb la decisió d'atribuir l'origen de tots els mals a la generació del 68, Sarkozy pretén estalviar-se haver d'aclarir quin és el grau de responsabilitat que correspon al model social vigent en l'existència d'aquests suposats mals col·lectius. En definitiva, el que fa és cercar un cap de turc que li permeti no haver de qüestionar críticament una bona partida dels elements estructurals que caracteritzen el nostre sistema polític, econòmic

El que en realitat va ser històricament transcendent va ser el «seixantisme» en un sentit global i no el «seixanta-vuitisme» parisenc en particular

i social. La veritat és que a mi em sembla que honestament no pot trobar-se l'explicació de la immensa majoria de les situacions negatives que presenta la societat actual si tan sols recorrem a l'herència del 68. La consideració de l'oci i del consumisme compulsiu com a prioritats vitals; els models de triomf personal que projecten els mitjans de comunicació de masses; la sobrevaloració del present, el desinterès pel passat i la despreocupació pel futur;

les actituds d'acomodament que crea de manera inevitable un estat del benestar que ofereix les prestacions socials com si fossin un dret adquirit i no un bé que té un cost que els ciutadans han d'assumir; el desarrelament que provoca en els individus la seva adscripció a una societat global fins al punt de convertir-los en éssers extraterritorials que ja no se senten lligats ni compromesos amb el seu entorn més pròxim; l'individualisme recalitrant de creure que els interessos propis són l'únic objectiu que realment compta; l'apologia social dels valors materialistes per damunt dels que tenen una dimensió no productiva, siguin de caràcter altruista o artísticocultural; l'impacte de les migracions sobre la cohesió comunitària, tant la dels barris com la dels centres escolars; l'afebliment dels lligams de solidaritat familiar i intergeneracional... Qui podria atrevir-se a afirmar que tots aquests fenòmens, i tants d'altres de signe equivalent, són el resultat

de les maldats del 68? A mi em sembla que els seixanta varen ser una època globalment positiva, que de cap de les maneres representaren un trencament amb una edat d'or anterior en la qual eren suposadament vigents els valors perduts que ara enyorem, que el 68 va ser sobretot un gest que es va produir en un escenari de luxe i en mans d'uns directores d'escena que històricament s'han caracteritzat per tenir l'habilitat de fer-se passar per dissenyadors del futur d'Occident, que tanmateix dels seixanta i del 68 en particular també se'n derivaren múltiples serrells que certament mereixen ser valorats de manera negativa.

Els qui pensem que la força de voluntat, la cultura de l'esforç, l'autoexigència, la recerca de l'excel·lència, el compromís solidari amb els altres, la responsabilitat com a norma en els afers privats i públics, la implicació activa i positiva en els assumptes col·lectius, són actituds i valors socialment i humanament desitjables i enriquidors, la pitjor cosa que podríem fer és analitzar que la seva mancança o fins i tot inexistència és tan sols una conseqüència d'algun fet aïllat i no de tot un conjunt de factors que són prou complexos i heterogenis. No ens quedem en la superfície, esbrinem també quins són els efectes perniciosos que produeix un sistema, el d'Occident, el qual en la seva globalitat té el mèrit innegable de ser el que ha donat uns resultats socialment més satisfactoris de tota la història. La tria d'un fet particular com a cap de turc a qui responsabilitzar dels elements negatius d'una realitat de naturalesa molt complexa és sempre un camí estèril. Les solucions simples mai no han servit per resoldre les problemàtiques complexes. I molt menys encara si a l'hora d'afrontar l'anàlisi del present combinem els diagnòstics catastrofistes amb la nostàlgia d'un passat (he de confessar que en mirar-me la història em resulta impossible localitzar-lo) en el qual suposadament els béns ara perduts hi haurien estat presents en abundància.

Amb la decisió d'atribuir l'origen de tots els mals a la generació del 68, Sarkozy pretén estalviar-se haver d'aclarir quin és el grau de responsabilitat que correspon al model social vigent en l'existència d'aquests suposats mals col·lectius